

De Minister van Economische Zaken en Klimaat
p/a Directie-generaal Klimaat en Energie
Directie Warmte en Ondergrond
Postbus 20.401
2500 EK Den Haag

Uw brief van: 3 december 2020
Uw kenmerk: DGKE-WO / 20284886

Ons adres: Postbus 22
9104 ZG Damwâld
(0519) 29 88 88
Ons telefoonnr: (06) 120 830 46
Ons whatsapp nr: info@dantumadiel.frl
Ons e-mailadres: Z296483-2020
Ons kenmerk:

Website: www.dantumadiel.frl

Behandeld door: [REDACTED]
Bijlage(n):

Datum: 9 maart 2021
Datum verzending:

Onderwerp: advies Winningsplan Tietjerk

VERZONDEN 10 MRT 2021

Geachte heer Van't Wout,

Op 4 december 2020 hebben wij uw brief ontvangen, waarbij de gelegenheid wordt geboden om advies te geven over het verzoek van mijnbouwmaatschappij Vermilion om een zogeheten Instemmingsbesluit uwerzijds voor het gewijzigde 'Winningsplan Tietjerk'.

Van die gelegenheid maken wij gebruik en onze opmerkingen en ons advies treft u onderstaand dan ook aan, waarbij de navolgende indeling wordt aangehouden:

- ▣ Algemeen;
- ▣ Winningsplan (per onderdeel);
- ▣ Slotoverwegingen en Advies.

Algemeen.

Hoewel we ons bevinden in een tijdperk van geleidelijke energietransitie naar duurzame vormen van energieopwekking, laat het zich aanzien dat het gebruik van aardgas nog een tijdlang onderdeel zal vormen van de energiemix om te voorzien in ons nationale energieverbruik. Daarbij spelen grote onderwerpen als klimaatscenario's, de noodzaak tot afbouw van het Slochterenveld in de provincie Groningen en de mate van wenselijkheid van import van buitenlands aardgas een belangrijke rol.

Die constatering neemt echter niet weg dat er aanhoudend, en in toenemende mate, zorgen zijn over de wijze waarop gaswinning vorm krijgt door een verder accent te leggen op de benutting van de zogeheten 'kleine gasvelden', niet in de laatste plaats in Friesland. Nu die ontwikkeling ook de gemeente Dantumadiel (eerst en vooral het dorp **Feanwâlden en omgeving**) gaat raken in de vorm van het gewijzigde Winningsplan Tietjerk willen we ons daar dan ook over uitspreken. Iets wat wij ten principale ook al hebben gedaan door het (mede) onderschrijven van het zogeheten *Manifest Friese overheden over gas- en zoutwinning*. Dat document is in het voorjaar van 2016 door een delegatie van Friese bestuurders aangeboden aan de Tweede Kamer.

Wezenlijke punten in dat Manifest betreffen:

- Dat de informatievoorziening over gaswinning, risico's, effecten en schadeprocedures duidelijk en begrijpelijk is en toegankelijk via één loket/portaal;
- Dat de leefbaarheid en de economische vitaliteit in de winningsgebieden op peil moeten blijven en er een goede balans moet zijn tussen lusten en lasten in het gebied;
- Dat in de voorwaarden bij de winningsvergunning een regeling wordt opgenomen voor:
 - het uitvoeren van nulmetingen van opstallen in het winningsgebied met periodieke herhalingsmetingen en hierbij ook de onafhankelijke inzet van tiltmeters te regelen;
 - het vooraf geven van expliciete duidelijkheid richting belanghebbenden in het winningsgebied met betrekking tot de wijze waarop de waarde van vastgoed in het gebied

- o gegarandeerd is en alle uit de winning voorkomende schade binnen een tijdsbestek van hooguit enkele maanden volledig wordt opgelost;
 - o het vooraf regelen dat belanghebbenden volledig worden ontzorgd bij het verhalen van mijnbouwschade, zodat belanghebbenden niet te maken zullen krijgen met langdurige bewijslastvraagstukken;
 - o het afzien van het geven van toestemming voor het opstarten van gaswinning voordat er sprake is van een rechtsgeldige winningsvergunning.
- Verder:
 - o een harde financiële tegemoetkoming voor leefbaarheidsimpulsen en het behoud en versterken van sociaaleconomische vitaliteit in het winningsgebied, af te spreken met vertegenwoordigers van belanghebbenden, lokale en regionale overheden;
 - o het borgen van regelmatige periodieke communicatie door zowel uw ministerie als het Staatsstaatstoezicht op de Mijnen gedurende de hele effectperiode van de gaswinning. Dit los van de afzonderlijke verantwoordelijkheid van de betreffende mijnbouwmaatschappij richting burgers en bedrijven in het winningsgebied over onder meer de effecten, risico's, onzekerheden en monitoring.

Wij hebben het Manifest als bijlage bij dit advies gevoegd, en vragen u om daar goede nota van te nemen.

De standpunten uit dat Manifest zijn dan ook het vertrekpunt van waaruit wij als gemeente handelen in deze materie en in het bijzonder ten aanzien van het adviesrecht dat ons op grond van het bepaalde in artikel 34, lid 5, sub b van de Mijnbouwwet toekomt.

De uiteindelijke beslissingsbevoegdheid over de gaswinning berust evenwel bij u, door de u toegekende macht tot verlening van een Instemmingsbesluit op een (wijziging of actualisering van een) Winningsplan. Voorafgaand daaraan willen wij bij u de lokale zorgen hieromtrent in beeld brengen. Zulks ligt in lijn met de uitspraak van uw voorganger, de heer Wiebes, dat juist bij projecten van (inter-)nationaal belang dat lokale belang een zichtbaar en herkenbaar onderdeel van de afweging moet zijn.

Ons advies richt zich eerst en vooral op dat deel van het gewijzigde 'Winningsplan Tietjerk' dat ziet op het zogeheten **prospect TID_RO-C**, een gasvoorkomen in de Rotliegend formatie dat zich in het meest noordelijke deel uitstrekt tot onder het oostelijke deel van het dorp Feanwâlden en een deel van het oostelijk daarvan gelegen buitengebied. Bij dat deelvoorkomen is de mogelijkheid van hydraulische putstimulatie (*fracken*) ingesloten in het onderhavige plan.

Winningsplan.

⊙ **termijn**

In het Winningsplan wordt het doel ervan omschreven als het vergroten van de productie en het verlengen van de productieduur van de betreffende gasvoorkomens. Dat laatste doel maakt dat de termijn van het Winningsplan is gesteld op het jaar 2050. Zo'n langlopende winningstermijn kunnen wij niet rijmen met het totaal aan doelen en inspanningen op het gebied van duurzame energieopwekking in dit tijdperk van energietransitie. Nu de diverse productiescenario's (laag-middel-hoog) een relevante daling laten zien rond 2035 zou de verlengingstermijn dan ook tot dat jaar beperkt kunnen worden. Afhankelijk van de stand van zaken rondom de energievoorzieningstechnieken alsdan, zou daarna alsnog een hernieuwde afweging van de noodzaak tot verdere benutting van de kleine gasvelden -in het bijzonder van die in het onderhavige Winningsplan zijn betrokken- kunnen worden gemaakt.

⊙ **hydraulische putstimulatie**

Voor de nieuw aan te boren (delen van de) gasvoorkomens is in het Winningsplan opgenomen dat er mogelijk gebruik moet worden gemaakt van hydraulische putstimulatie (*fracken/fracking*). Dat is dus ook aan de orde bij het prospect **TID_RO-C**, dat tot onder ons grondgebied reikt.

Toepassing van deze techniek kan gepaard gaan met een aantal risico's en wel met betrekking tot :

- het verlies van de integriteit van de afsluitende lagen;
- het verlies van integriteit van de put;
- het optreden van bevingen;
- de blootstelling van mens en milieu aan chemicaliën.

Hoewel er tegenwoordig vanuit wordt gegaan dat er in de Nederlandse situatie nagenoeg geen risico aan deze techniek is verbonden, kan het risico niet helemaal worden uitgesloten. Dat risico raakt aan de veiligheid van onze inwoners en het milieu en baart ons als zodanig zorgen.

Omdat in deze fase nog niet alle informatie beschikbaar is over de toepassing van dergelijke injectiedruk, moet Vermilion voor aanvang van deze stimulatietechniek een werkprogramma ter goedkeuring voorleggen aan het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM). Eerst in zo'n werkprogramma worden de details (druk,

samenstelling en volumes van de vloeistoffen) duidelijk. SodM kan – na toetsing ervan – dan toestemming verlenen.

Zo'n publiek beladen onderdeel van de winningstechniek blijft dan verder uit beeld van de lokale overheden, en ook van de bevolking, terwijl de negatieve lading van het fenomeen 'fracking' nog steeds groot is. Zo zijn er in beginsel dus risico's aan verbonden, draagt het bij aan een verhoogd onveiligheidsgevoel van onze inwoners en voedt het, juist ook door die gelaagdheid in de toestemmingsvormen, het wantrouwen over de gevolgen van het ingrijpen in de diepere ondergrond en de processen die daar bij betrokken zijn.

Gekeken naar hetgeen wij bij het punt "termijn" hebben gesteld, menen wij dat juist deze specifieke stimulatietechniek achterwege kan blijven. Als de natuurlijk uitstroom van gas bij het reguliere boorproces niet voldoende is, dan zij dat zo; een verdere vergroting van de risico's lijkt ons niet noodzakelijk, temeer daar het zo zal zijn dat ongeveer een derde van de gebruikte chemicaliën in de grond zal achterblijven, daarmee een probleem voor de generaties na ons achterlatend.

Bij dit alles wegen wij ook af dat de toepassing van hydraulische putstimulatie het imago van de bovengrond met (dorps-) bebouwing dusdanig negatief beïnvloedt dat het sowieso raakt aan de beleving van een gebied en daarmee ook aan de waardebeoordeling van de daarin gelegen opstallen.

Als hydraulische putstimulatie ook nog eens geplaatst moet worden in de context dat Vermilion voor het scenario van een hoog rendement gaat, dan is er onzes inziens nog meer te zeggen voor een beperking uwerzijds van de gevraagde verlengde winningsduur, bijvoorbeeld een beperking tot 2035. Zoals betoogd zou op die wijze ook de voortgang van de gaande energietransitie tijdens die looptijd beter in het wijzigende spectrum van energievoorziening beoordeeld kunnen worden.

⊙ **planmatig beheer**

Eén van uw toetsingscriteria voor dit Winningsplan betreft het planmatig beheer.

Zoals gesteld beoordelen wij dit Winningsplan vooral voor wat betreft het zogeheten **prospect TID_RO-C**. Vermilion verwacht uit dit deelvoorkomen gas te kunnen winnen, maar er is echter onzekerheid over het al dan niet aanwezig zijn van produceerbaar gas. Mocht er gas worden aangetroffen dan gelden daarenboven nog onzekerheden voor wat betreft het produceerbare gasvolume, het haalbare productiedebiet en de mate waarin water de gasproductie zal verstoren dan wel zal beïnvloeden.

Dat maakt dat er (nog) niet kan worden beoordeeld of er sprake kan zijn van planmatig beheer. Daar komt nog bij dat er – om reden van het beperken van bodembeweging – maar beperkt gedepleteerd gaat worden, en wel tot 50% van de oorspronkelijke reservoirdruk, zijnde 140 bar. Dat zo zijnde lijkt het ons dus te gaan om beoogde gaswinning in dit prospect met onzekere uitkomsten en onzekere opbrengsten. Zulks raakt aan een goed planmatig beheer.

Ook TNO-AGE kan om bovengenoemde reden u niet (definitief) adviseren over dit toetsingscriterium (d.d.18.11.2020/AGE20-10.100).

Mocht u desondanks menen dat dit aspect geen reden tot weigering is, dan zou het goed zijn om op een later moment – bij aangetoonde gasproductie – een nadere afweging van dit element in te lassen.

⊙ **bodemdaling**

De uiteindelijke samengestelde bodemdaling (P10-methode) wordt geprognostiseerd op 32 cm op het diepste punt (nabij Burgum) van de dalingskom die uitloopt tot in onze gemeente. Dat is een forse daling. Dit aspect is nog los te zien van de autonome bodemdaling, die in ons grondgebied met veenweidegebied en woudontginning vermoedelijk ook niet gering zal zijn.

Voor dat deel van het prospect dat aan Feanwâlden en omgeving raakt zou het volgens de prognose van Vermilion gaan om een bodemdaling van tussen de 14 en 16 cm, zich langzaam afbouwend richting het dorp Damwâld tot 2 cm.

Bij het aspect bodemdaling maken wij ons dan ook zorgen over de effecten daarvan op zaken als vastgoed en infrastructuur, waaronder wegen- en watersystemen (verzakkingen, scheefstelling maaiveld, afname waking overstorten, beschadigingen rioolsysteem).

⊙ **bodemtrilling**

Het ingediende Winningsplan schat de kans op bodemtrilling dusdanig laag in dat het in de toepasselijke systematiek valt te categoriseren als vallende in de laagste risicocategorie, categorie 1. Ondanks die inschatting is hiervan ook te stellen dat het niet uit te sluiten valt dat een aardbeving zich kan voordoen. Zo zijn er weliswaar geen aardbevingen in of boven de bestaande Tietjerksteradeel en Suawoude-voorkomens geregistreerd; wel zijn er een drietal geweest in de omgeving van die voorkomens en wel bij Drachten (1999, M 1.0), Rottevalle (2003, M 1.8) en Marum (2020, M 1.4).

Het mag duidelijk zijn dat zo iets hoe dan ook raakt aan het veiligheidsgevoel van onze inwoners en de leefbaarheid van ons grondgebied. Een optimale monitoring van de ingrepen in de diepe ondergrond zou dan ook zeker op zijn plaats zijn; zaken zoals ook al genoemd in het Manifest: nulmetingen en tiltmeters.

⊙ schadeverhaal en communicatie

Vanwege het indieningstijdstip gaat het onderhavige Winningsplan nog uit van de mogelijkheid tot schademelding bij de verantwoordelijke mijnbouwmaatschappij Vermilion.

Ter verbetering van de bij deze procedure betrokken aspecten is het schadeproces per 1 juli 2020 echter gewijzigd, zodat schadelijders zich thans kunnen melden bij de landelijk (op Groningen na) werkende Commissie Mijnbouwschade, alwaar hun claim op grond van een landelijk uniform schadeprotocol onafhankelijk en deskundig behandeld zal worden.

Wij achten het hoe dan ook van groot belang dat vooraf duidelijk geregeld wordt dat eventuele schadeclaims vlot en adequaat worden afgehandeld. En dat over de afhandeling van eventuele schade voortdurend duidelijk gecommuniceerd wordt zodat getroffen personen maximaal worden ontzorgd.

Het schadeproces gaat voornamelijk uit van een duidelijk en direct causaal verband in de relatie tussen gaswinning en schade. Dit terwijl uit praktijkvoorbeelden in bijvoorbeeld de provincie Groningen blijkt dat de werkelijkheid veel gecompliceerder kan zijn. Wij zijn derhalve van mening dat u om die reden de omkering van bewijslast van toepassing moet verklaren; zeker in geval wanneer u de motivering van de winningsvergunning vanuit nut en noodzaak mogelijk wilt gaan maken. Er zal hierbij geen sprake mogen zijn van rechtsongelijkheid met winningsgebieden elders in het noorden over het van toepassing verklaren van omgekeerde bewijslast.

Van de zijde van de mijnbouwmaatschappij verwachten wij evenzeer een hoge mate van communicatie over de procedure, de techniek, de mogelijke gevolgen van deze gaswinning, het schadeverhaal en de overige relevante zaken. Ook in deze tijd met Corona-maatregelen moet zij wegen zoeken om lopende deze procedure onze inwoners en overige rechthebbenden in onze gemeente van de juiste informatie te voorzien, bij voorkeur op een locatie in onze gemeente (infomarkt o.i.d.). Wij hechten zeer aan een correct communicatietraject. Gezien de looptijd van de winning zou een langjarige, regelmatige frequentie van informatievoorziening ook zeker op zijn plaats zijn.

Slotoverwegingen en Advies.

Met het oog op de belangen van onze burgers en bedrijven hebben wij zorgen over één en ander en staan wij kritisch tegenover de voorgenomen gaswinning. Die zorgen richten zich vooral op de bodemdaling en -trilling, en de mogelijke gevolgen die dit kan hebben voor de woon- en leefomgeving, met name op het gebied van de risico's, de overlast en de mate van afdoende maatregelen.

Dezelfde zorgen hebben we ten aanzien van hydraulische putstimulering en eventueel hieruit voortvloeiende aanvullende risico's.

Mijnbouwactiviteiten brengen met zich mee dat er in zekere mate specifieke regionale en/of lokale belasting is. Opgetreden schade wordt in beginsel achteraf vergoed, maar inwoners ervaren extra ongemak en een negatieve invloed op hun woonomgeving waar ze niet om hebben gevraagd en waar tot dusverre niets dan wel zeer weinig tegenover staat. De balans tussen lusten en lasten van gaswinning wordt als onevenwichtig ervaren; hier zou zeker verandering in moeten worden gebracht! Behoud en versterking van de leefbaarheid en vitaliteit van dit deel van ons grondgebied moet een plaats krijgen in de beoordeling van dit proces.

Aan u en uw ministerie om nut en noodzaak in een besluit tot vergunningverlening voor nieuwe – maar ook zoals in dit geval verlengde - gaswinning adequaat te onderbouwen vanuit landelijke belangen en beleidskaders. Nu wij inmiddels geraakt zijn in het tijdvak van energietransitie gaan wij er in dezen dan ook zonder meer vanuit dat u de doelstellingen uit het klimaatakkoord van Parijs ook nadrukkelijk in uw overwegingen betreft.

In reactie op uw verzoek, en daarbij eerst en vooral gelet op het standpunt dat wij onder de huidige omstandigheden kritisch tegenover gaswinning staan, komen wij hierbij dan ook tot het advies aan u om geen Instemmingsbesluit af te geven voor het 'Winningsplan Tietjerk'.

Wij sluiten af in de verwachting dat uw inzet in het onderhavige besluitvormingstraject gericht zal zijn op een goede weging van de belangen van de burgers en bedrijven in het betrokken gebied.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders van Dantumadiel,

Secretaris

Burgemeester